

Wa
264

9

J. J.
DISSERTATIO II.
De
NUMMIS
SEREN. SAXONIÆ
DUCUM,

qva
Rerum naturalium Fautores,
ut
ORATIONI VALEDICTORIÆ
de
LAPIDE BEZOAR

In Schola Altenburgensi
X. KL. Mart. A.C. cl^o l^o LXXIX.
habendæ interfint,

officiose invitat
M. PAULUS MART. SAGITTARIUS,
Rector.

Altenburgi, Literis Richterianis

*A*se primam finii dissertationem: Secundæ initium *Senarius* faciat. *Senarium* autem dum nomino, non ad valorem, quo quondam percussus, sed ad pretium, quo ævo nostro æstimatur, me digitum intendisse, putes; Qui enim *Senario* hodie valet nummus, olim *Quaternarium* ponderabat, ut ex ejusmodi nummorum numero cognoscere licet, quorum sexaginta *aureum Rhenanum* viginti grossis Majorum tempore æquivalentem constituebant. Ut fidem liberem, testes laudo omni exceptione majores Joh. Matthesium in Sarepta Conc. XIV. f. 152. a. Fabritium l. 7. Orig. Sax. f. 754. & literas contractus Capituli in Monasterio B. Virginis die Jovis post Bartholomæi A. 1439. datas, in quibus Barbaræ, Johannis Bohemii uxori, altare S. Bartholomæi honori in Basilica B. Virginis erigenti quinque sexagenæ cum viginti grossis traduntur. Ut ipsa literarum verba adducantur, operæ pretium judico: Zu dem gnanten neuen Altar haben wir gnanten der obgnanten Frauen Barbaran recht und redelich vorkaufft ffunff Schoog und zwenzig Grosschen allis gute neue schildichte grosschen ffreyberger Munze Als eyn grossche dry alde grosschin gilt Zerlicher Zcinße.

Primum inter *Senarios* locum nummo tribuo, quem *Balthasar*, Friderici Gravis filius, Freibergæ signa-

ri

ri iussit. Antica illius pars Leonem erectum exhibet cum
litera n. inter secundum & tertium pedes, & in ambitu
verba sequentia: GROSSVS MARCH. MISNENSIS.
Postica dat *crucem*, cujus extremitates forma tricuspidali
conspicuae circello paululum inflexo inclusae videntur.
Ad quatuor Crucis angulos X. & literae V. R. B. (*Briberg*)
comparent, quas in omnibus Senariis Crucis forma infi-
gnitis observavi. In Peripheria haec leguntur: BALTH
DI. GRACIA. TVRING. LANG. Secundam ab eo
sedem occupet *Senarius* à *Wilhelmo* I. Coclite, Balthafa-
ris fratre, Freibergae A. 1390. cufus, in cuius una parte Leo
erecto stans corpore & exigua Crux intra secundum ac
tertium ejus pedem cum verbis circumscriptis: GROS-
SVS MARCH. MISNENSIS. In altera vero Crux jam de-
scripta &, quae sequuntur, verba: WILH. DI. GRACIA.
TVRING. LANGRAVIS. Proximum huic adpono
Senarium iussu *Friderici Bellicosi*, Friderici Strenui ex
Catharina Hennebergica filii, Septemvirali Saxoniae axi-
omate nondum decorati, formatum, quem *Landesber-*
gensem voco à parmula *Marchionatus Landesbergen-*
sis duobus palis distincta. Portatur haec à Leone erecto
verbis sequentibus circumferentiae impressis: GROS-
SVS MARCH. MISNENSIS. Alterum latus figura
Crucis antea delineatae & hisce verbis notatum est:
F. DEI. GRACIA. TVRING. LANT. Posthaec insigne
Landesbergense cernitur. Ejusmodi monetæ genus i-
dem cum fratre *Wilhelmo* II. *Divite* confici curavit
cum priori per omnia conveniens, nisi quod in averfa
parte & quidem illius ambitu scutum Landesbergense

& hæc extent verba : F. W. DEI. GRACIA. TVRING.
LANG. Nec aliam obvertit faciem nummus, quem e-
jusdem *Friderici* Electorali Saxoniae dignitate A. 1423.
maectati auspiciis conflatum asservo. Prior pars ostendit
Leonem erectum & verba sæpius allegata: posterior ve-
ro Crucem supra expositam & in extremitate Gladios
duos in decussim trajectos cum verbis : F. DI. GRACIA.
TVRING. LANG. Ad filios *Friderici* antequam pro-
grediar, fratris *Wilhelmi* mentionem injiciam. Hujus
nomen solum in *nummo* quodam *Landesbergensi* in-
veni, postquam *Ducis Saxonie* titulum cum Fratre con-
secutus erat. Ab una parte *Leo* cum scutulo *Landes-
bergensi* & verbis jam memorandis deprehenditur :
GROSSVS MARCH. MISNENSIS : in altera Crux,
nec non *Ruta*, Ducatus Saxonici insigne, in circumfe-
rentia adjectis his vocibus : W. DI. GRACIA. DVX.
SAX.-- Filios *Friderici Bellicosi*, *Fridericum Placidum*
& *Wilhelmum III.*, quod concernit, eorum quoque man-
dato *nummos Landesbergenses* percussos esse, partim
Fabritius l.c. memoriae prodidit, partim ex eo, qui subji-
cietur, nummo patebit. Primo ejus lateri *Leo* parmu-
la *Landesbergensi* instructus inhæret una cum verbis :
GROSSVS MARCH. MISNENSIS. alteri vero Crux, &
in peripheria *Ensis duplex*, *Ruta*, ut & hæc verba : F. W.
DEI. GRACIA. TVRING. LANG. Horum sexaginti
aureum *Rhenanum*, teste *Fabritio l.c.* faciebant. A *Se-
nariis Landesbergensibus* ad alium transeo, qui uno in
latere *parmulam Leone erecto insignem* conspiciendam
præbet, & circa eam : GROSSVS MARCH. MISNEN-
SIS:

SIS: in altero Crucem, cujus medio Leo impositus & hæc in margine verba: F.F.S. DEI. GRACIA. TVRING. LANG. Qui vero literis F. F. S. indigentur, numero Platonico videtur obscurius. *Fridericos & Sigismundum* denotari, initiales literæ svadent; *Fridericum* nempe *Placidum*, *Fridericum Simplicem*, *Balthasaris* filium A. 1440. *Wisensehæ* defunctum & *Sigismundum* *Placidi* fratrem, *Episcopatus Herbipolensis* honore nondum ornatum. Huic explicationi quæ possent opponi, non ce- labo. Desiderantur *Gladii & Ruta*, nec *Wilhelmi* eodem cum *Sigismundo* jure gaudentis nomen apparet. Quod etiam *FridERICI Simplicis* mentio fiat, dubio non adeo caret; Ejus enim nomen in monetis antecedentibus nunquam est animadversum. Quod primo reponam du- bio, nondum mihi suppetere ingenuè fateor, nisi tunc expeditum esse dicam, quod *Agnati & Fratres* de insigni- bus *Saxonis* omittendis convenerint. Alterum solutu- est facilius; *Wilhelmus* enim, quo nummus hic percuf- sus, tempore pubertatis annos nondum attigerat. Terti- um quoq; tolli posse videtur, si *Fridericum Placidum & Sigismundum* deliberato consilio fecisse statuamus, ut *Agnati FridERICI* nomen monetis imprimeretur, utpote cujus provinciae jure hæreditario ipsis aliquando obtin- gerent. Qui meliora his novit, me ut conscium reddat, amicè rogatur. Diutius autem hisce immorari nolo, cum alii adhuc supersint nummi memoratu dignissimi, & quidem *Senarius* ab *Ernesto, Wilhelmo & Alberto* An. 1478. cusus, cujus unum latus *parmulam Leone erecto superbientem* & in extremitate verba suggerit inseqven-
tia:

tia: GROSSVS. NOVVS. MARCH. MIS. 78. alterum vero Scutum Saxonicum figuræ hexagonæ inditum & verba: E. W. A. D. G. DVCS. SAX. TVR. LANPIS. Huic succedat *Grossus Gladius*] *Schwerd. Groschen*] à *gladiis* decussatim junctis nomen habens & A. 1457. à *Friderico & Wilhelmo* signatus, si Paulo Langio in Chron. Citic. f. 866. fides tribuenda. Ita autem ejus verba se habent: A. MCCCC LVII. *grossi monetarii gladiati primo sunt percussi & imprimis XXVIII. fecerunt florenum.* Atque secundum hanc Langii computationem unus *Gladius* Sestertio valeret, quod vix ac ne vix quidem admittendum, nisi cum Mollero in Annalibus Freiberg. p. 104. asserere malis, *Gladiati*, quem vocat *Dimidium*, valorem, moneta minoris ponderis has in terras illata, Solis instar, elapsa Bruma, ascendisse. Quæ ipsi figura, indicare nequeo, cum talismodi nummus meum nondum subierit conspectum. Aliam *Grossi Gladiati* speciem *Ernestus & Albertus* suppeditant, quorum voluntate A. 1482. conflabatur, *Senarii* valore juxta Fabritium l. VII. O. S. f. 790. ubi *quadraginta Gladiatos* aureo Rhenano respondere scribit: aut *Quinari cum obulo*, ut Constitutio Provincialis *Ernesti & Alberti* Dresdæ die Lunæ post Dominic. Quasi-modogeniti A. 1482. promulgata & Corpori Juris Saxonici inserta, f. 2. pluribus docet. Quoad figuram, una illius pars monstrat Gladios hexagono inclusos & sequentes in ambitu literas: E. A. D. G. DVCS. SAX. TV. LANARIVS: secunda vero Leonem in trabibus transversim positum currentem (quod Comitatus Martisburgici insigne) & circa eum verba: GROSSVS. NOVVS. DVCVM. SAXONI. 82.

Hoc

Hoc enim anno de monetæ mutatione actum esse, Fabritius l. c. tradit. Eadem in *Gladiatis*, quos *Friderico Sapientis, Alberto & Johanni* vendicamus, conspiciuntur, nisi quod pro E. A. literæ F. A. J. anno omisso, legantur. Ab hoc tempore ad annum currentis seculi quintum & sexagesimum usque Senarium formatum esse, non memini. Eo autem Seren. Saxoniae Elector *Johannes Georgius II.* Circuli Superioris Saxoniae nomine ejusdem valoris monetam cudi voluit, cujus pars anterior panno Imperiali, in quo numerus 6. & literæ pone sculptæ CR. habetur notata, cum literis his marginalibus: OBER. SAX. KREISS. posterior autem Gladiis & Rutâ cum pileo Electorali subjectis numeris: 1665. *Senariis* recensitis, quorum maximam partem *Grossorum* nomine, in laxiori tamen significato, appellari, peripheriæ indicarunt, unum adhuc adjicio ob canitiem, quæ venerabilis, vel primo memorandum loco. Memorassem etiam, nisi literæ usu nimio penitus periissent. Prior facies offert Leonem erectum parmulam, in qua *dua Stella* cum *area dissecta* gerentem & in ambitu: FRIDERICVS DEI GRACIA. LA. Posterior *Crucem*, & in margine *unam Stellam* repræsentat cum literis, quæ, quod usu attritæ, oculorum aciem effugiunt. Si tam felici mihi esse continget, ut ejus generis alium nanciscar, integrum, annuente Deo, exhibebo. Interea curiosus Lector de parmula sciat, quod *Comitatus Ilenburgici* insigne referat, quem *Wilhelmum I. Coclitem* emtionis titulo A. 1395. acquisivisse, Albinus in Albo Saxonico p. 243. & in Chron. Misn. tit. xv. f. 203. scriptum reliquit.

Ut colophonem huic dissertatiunculæ imponam,

nam, non tam chartæ penuria, quàm *honestum honesti
Juvenis* propositum svadere videntur; Nempe JO-
HANNES MARTINUS Ehrlich/ ingenii dotibus, mo-
rum honestate & obsequiis cuius bonorum percharus,
Viri Amplissimi, Consultissimi atque Prudentissimi Dn.
JOH. MARTINI Ehrlichs / Causarum Patroni felicissi-
mi, & Civitatis nostræ Consulis Spectatissimi, Promoto-
ris atque Affinis mei colendi, de tribus filiorum natu ma-
jor, Illustrem Salanam prius adire dubitavit, quàm Pa-
tronis in Schola Patria se sisteret Oratiunculam habendo,
quàm de Lapide BEZOAR exoptato successu conscri-
psit. Habebit autem ad diem crastinum hora II. pome-
ridiana in spem, ut ego quidem credo, verissimam addu-
ctus fore, ut Musagetæ hic locorum degentes frequentes
conveniant benevolis auribus excepturi, partim quæ de
laudato *Lapide* & gratiis agendis commentatus est, par-
tim quæ Commilitones fundent vota; Nam

JOH. Sancthândel/ Altkirchensis, Ebraeo,

SAL. AUGUSTUS Clauder/ Altenb. Græco,

JOH. CHRISTIAN. Ehrlich/ Alt. Latino,

JOH. DAVID Poetsch/ Göltnicensis &

JOH. PHILIPPUS Ehrlich/ Altenb. Germanico,

sermone à legibus metricis libero propitios viales ipsi ap-
precabuntur. Vestri igitur, Musagetæ optimi, amoris er-
ga Ampliss. Dn. *Consulem*, & favoris in *filium* ejus abitu-
rientem erit, recitanti frequenter adesse. Sic quod de se
ipso *Plinius Junior* l. I. Ep. 13. scripsit, de Vobis pubes no-
stra Scholastica prædicabit. Is autem *prope nemini reci-
tanti defuit*. Valete! P. P. Altenb. XI. KL. Mart.

A. C. cl̄o l̄oc LXXIX.

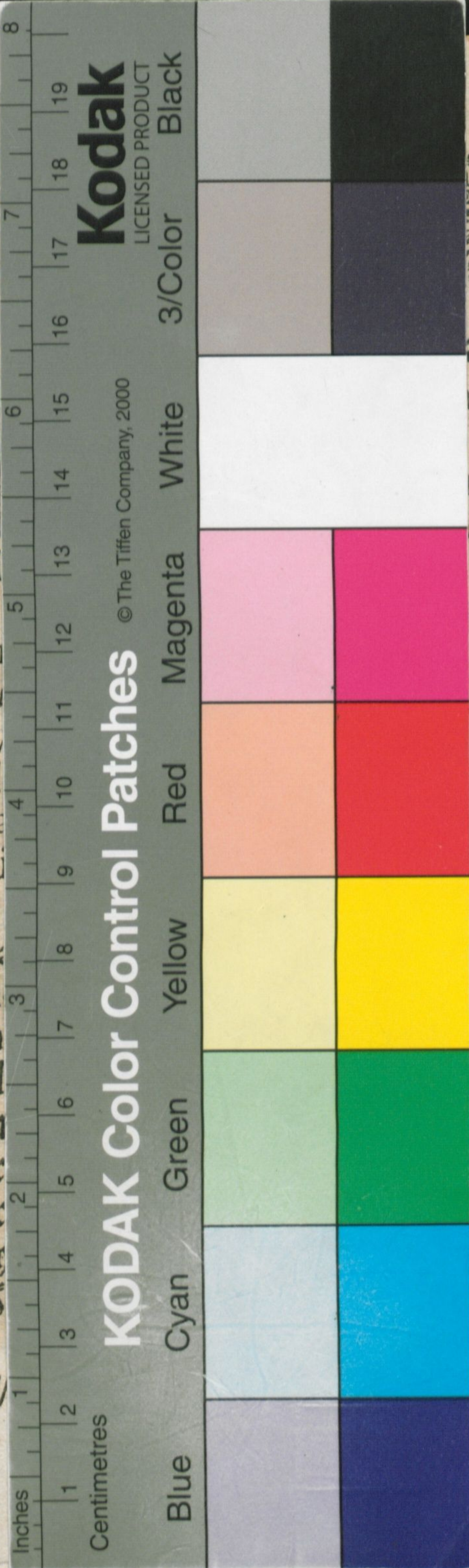

gitum intendiss
 numinus, olim
 modi nummo
 sexaginta aure
 tempore æqviv
 rem, testes laud
 sium in Sarepta
 Sax. f. 754. & l
 B. Virginis die
 quibus Barbara
 tholomæi hon
 sexagenæ cum
 rum verba add
 gnanten nuwei
 Frauen Bar
 Schog und zeit
 te grosschen sfer
 grosschin gilt
 Primum
 quem *Baltha*

ationem:

ciat. *Sena-*
 on ad valo-
 s, sed ad pre-
 atur, me di-
 hodie valet
 t, ut ex ejus-
 et, quorum
 is Majorum
 t fidem libe-
 oh, Matthe-
 im l. 7. Orig.
 Monasterio
 439. datas, in
 ultare S. Bar-
 genti quinq;
 It ipsa litera-
 ico: Zu dem
 r obgnanten
 kaufft sfunff
 we schildich-
 sche dry alde
 mo tribuo,
 bergæ signa,
 ri

